

Klarade den svenska förvaltningsmodellen Coronakrisen?

Forskningsrapport 2/2020

2020-08-30

New Context AB

New Context AB

Under hela våren 2020 ansattes den svenska Coronastrategin för en internationell granskning. Bedömningen när man väl hade översikt över situationen i maj var nog att den svenska strategin misslyckats p.g.a. det höga dödstalet. Den svenska regeringen distanserade sig ej heller från de riskabla resonemangen om flockimmunitet som vissa experter förfäktade och som Folkhälsomyndigheten hade svårt att ta avstånd från. Nu var det ju inte bara frågan om vilken medicinsk strategi man skulle ha utan om frågan skulle avgöras av experter eller politiker. Som vi skrev i den föra rapporten är den svenska förvaltningsmodellen alltsedan 1634 (med undantag för de perioder när vi hade kungligt envælde) att regeringen inte skall styra myndigheternas dagliga arbete utan bara ge instruktioner en gång per år och dessutom ha rätt att när som helst byta generaldirektör. Regeringen hade i detta uppenbarligen stöd av moderaterna, som inte avsåg att utmana regeringen på denna punkt. Vi skall inte låta hobbyepidemiologer avgöra en så viktig fråga som Ulf Kristersson sade i en intervju.

Om vi stannar klockan i maj och konstaterar att den svenska strategin misslyckats reser sig 2 frågor:

- 1) Räcker detta för att ändra förvaltningsmodellen? Svaret är förmodligen nej för det krävs större saker än så för att ändra en hävdvunnen princip. Förmodligen krävs omvärldsförändringar i stil med ett världskrig.
- 2) Den andra frågan som lätt inställer sig är varför experterna på Folkhälsomyndigheten valde en strategi som var så riskabel. Min gissning är att man dels underskattade problemen med ett halvöppet samhälle, där man snart skulle se stor spridning av viruset inom äldrevården. Jag var också lite förvånad över att experterna utan att blinka talade sig varma för att "platta till kurvan" vilket ju med automatisk skulle leda till att vi kommer ur krisen senare än vissa andra länder och kommer att få uppleva att vi inte är välkomna till en del länder p.g.a. kvardröjande smitta. Dessutom har nog experter en tendens att se alla frågor långsiktigt medan politikerna är beroende av tillfälliga opinionsvindar. Vilket är rätt? Är det viktigast att vi har kloka beslut eller demokratiskt fattade beslut? Den frågan kommer vi att älta i årtal och det enda man kan säga idag är att opinionen tenderar att bli mer och mer lättrörlig och att en grundlagskommitté troligen skulle se att behov av att skydda förvaltningen mot politiska infall på samma sätt som regeln om myndigheternas oberoende och riksdagens monopol på skatter berodde på att man förr ville hindra att kungar inledde dyrbara krig genom egna beslut.

Den här rapporten är inte en analys av den svenska smittskyddsstrategin utan ett försök att se hur vår förvaltningsmodell hanterat en speciell situation. Den enda debatt i media jag sett om detta är Lars Jonung och Joakim Nergelius artikel på DN Debatt 1 augusti där de påpekar att regeringen förmodligen följt grundlagen inom ett par viktiga aspekter och att därför Coronakommissionen borde undersöka om grundlagen behöver ses över. Det frågor där grundlagen sätter begränsningar för regeringen gäller tillämpningen av "lockdown" som författarna anser oförenlig med regeringsformens 2 kapitel §8, dels myndigheternas

självständighet i sin ämbetsutövning som definieras i regeringsformens 12:e kapitel §2 och slutligen kommuners och regioners självständighet som definieras i regeringsformens 14 kapitel §2.

När diskussionen kommer igång i samband med Coronakommissionen kommer kanske utfallet av den svenska strategin att ses i ett nytt ljus. Nedgången i antalet avlidna under augusti gör att vi snart kommer att ha ett bättre utfall än många andra stora länder. Att de nordiska grannländerna skulle "komma ikapp" Sverige är dock osannolikt. Det är trots allt med de nordiska länderna som jämförelser är enklast att göra. Att vi skulle ha ett bättre ekonomiskt utfall genom att företagen i mindre utsträckning drabbats av "lockdown" motsägs även av BNP-siffror från Finland som nyligen blivit klara.

Summa summarum blir det kanske med denna fråga som med frågan om monarki/republik. Det hamnar i en förhandling mellan partierna där antagligen flera borgerliga partier såsom Centern och Kristdemokraterna kommer att yrka på en förutsättningslös översyn, medan moderaternas röst kan bli avgörande. Om de anser att regeringens politik att agera som ett transportkompani för myndigheterna är det nog troligt att det inte blir någon förändring.

Bengt Johansson